

ÇUKUR OVADA

MEMLEKET

On beş günde bir çıkar

Yıl : 1 _____ Sayı 7 : 20

15 Teşrinisanı, 1929

Tarihte Niğde	İsmail Habip
Bahtiyarlık (şiir)	K. Kâmi
İzzet Ef. Conku	Elif. Ha.
Maarif cemiyeti	...
Niğde tasviri (şiir)	M. Hakkı
Bozlaklar	A. Rıza
Ahlakî terbiye	Eyyup Hamdi
Benden bana (şiir)	Hamdi Gökalp

Fiati 10 kuruştur .

Nushası 10 k.

ÇUKUROVADA

6 Aylık: 130 k.

1 seclik : 240 k.

MEMLEKET

İdarehanesi

Adana Muallimler
birliğinde dairei
mahsusası

Adana muntaka maarif emniğinin himayesinde
On beş günde bir çıkar

Sayı : 7 — 20

15 Teşriisani 1929

Yıl : 1

Memleket intibaları :

Niğde'den notlar

— 2 —

Tarihte Niğde

Beldenin şimdiki haline bakma: nüfusunun mühim kısmını mübadelede kaybetmiş, içinde şimdi ancak on bin kişi yaşayan, fakat kışın sobaların başına mublânarak, yazın bağlara köç ederek mevcut nüfusun da ekserisini göremediğinin ıssız, hareketsiz, sekencesini hicret etmiş sanacağın; gündüzü gece gibi sakin, gecisi adem gibi belirsiz bir inziva beldesi.

Lâkin Niğdenin bir de tarihini dinle : Şimdi tek tük insanların birer hayalet gibi geçtiği şu sokaklarda mazi girdibatlı bir gürültü ile akıyor, şimdi rükûdet ve ıssızlık içindeki şu havada eski vak'aların radü berkı duradur inikâslarla homurdamaktadır ; şimdi tunc gözlerini kapayarak uyuyor gibi duran şu Alâettin tepesinin üstüne ise tarih euşan ve huruşan bir mahşer gibi yerleşti !

İşte Alâettin Keykubat, Selçukilerin "Yavuz" ı olan bu kanlı fakat azimkâr, bu zalim fakat müdebbir, bu harpe fakat imareci hükümdar, Selçuk saltanatı en ziyade onun zama-

nında genişledi, ve Anadolu en çok onun devrinde mamuriyet gördü. Niğde de o zaman mühim imar merkezlerinden biri olmuştu. Alâettin tepesini süslemek için binlerce ve binlerce amele çalışıyor, bir taraftan cami, bir taraftan medrese, diğer taraftan imaretler yapılıyor, aynı zamanda kale duvarları tahkim ve tevsi olunuyordu : Niğdenin havası uzun zamanlar çekiç ve destere sadalariyle çalkandı durdu !

İşte "Hatır oğlu" devri, Niğde müstakil olmuştur. Niğdeyi Niğdeliler idare ediyor. Selçuk saltanatı artık Moğolların elinde bir oyunağa döndü. Selçuk hükümdarı Rüknettin Kılıç Aslanı rabi artık Moğolların bir valisi hükmündedir. Hatır oğlu bu şerefsiz hükümdarı ortadan kaldırmak istedi. Padişahı Aksaray'a davet etti. Verdiği ziyafette onu zehirliyerek katletti. Buna kâfaret olmak üzere de Niğdede, Alâettin camii karşısındaki çeşmeyi yaptırdı. (1) Bu susuz çeşme hâlâ o kanlı hatıra boğuk bir huçkırıkla ağlıyor gibidir !

Gıyasettin Keyhusrev zamanındayız . Selçuk hükümdarı bütün ümerasile beraber Kayseride bulunuyor . Niğde emiri Kayseriye ani bir baskın yaptı . Şehri zapt, hükümdar ve ümerasını esir , hepsini Niğdeye irsal etti . (2) Bu vak'a ile Niğde artık bütün Selçuk saltanatına payitaht demekti ve Alâettin tepesi , o hadise ile , birden Anadolunun hakim bir şahikası oluvermişti !

Niğde Anadoluyu Moğollardan kurtaracak . Hatır oğlu Mısırda ittifaka çalışıyor . Moğollar Mısırda harp ediyor . Mağlûp oluyorlar . Fakat acısını Anadoludan çıkarıyorlar . Tarih rivayetine göre üç yüz bin Türk kesmişler , (3) âh , Kayseri taraflarında yakalanarak kellesini Moğollara veren Hatır oğlu , o kellen Türk milletine çok pahalıya mal oldu !

İşte Hudavent hatun : Hatır oğluna esir olan Keyhusrevi salisin kızı , güzel , hayır ve hasenatı sever bir prenses imiş . Tarih bu hatunun Sivas'tan Niğdeye ne için gelip mukim olduğunu bilmiyor . (4) İhtimal Kayseri baskınında o da esir olmuştu , o badirelerden sonra artık Niğdeyi terketmedi . Vefatından on sekiz sene evvel o güzel türbeyi yaptırmıştı . Lâkin orayı yalnız bu türbe ile süslemedi , o meydanlığı ihya cyledi . Orada zengin bir imaret vücuda getirdi . Bundan kırk elli sene evveline kadar o imaretin kazanları kaynar, fukaraya çorba dağıtılmış . (5) Ey selçuk prensesi , şimdi türbenin etrafındaki yıkık taşlı mezarlardan kim bilir ne kadar ölü senin sunduğun çorba ile yaşamıştır !

İşte Karaman oğulları devrinde Niğde . Bu afacan hanedan Osman oğullarıyla o muannidane mücadeleleri esnasında Niğdeyi dahi bir macera sahnesi yaptılar . İşte Karaman hanedanından ikinci Mehmedin biraderi ali bey , Ak medreseyi Niğde toprağı üstüne taştan ve mermerden mücessem bir şiir gibi diktiren Ali bey , o zaman Niğdede vali, sonra Şah mescidi yaptırdığı zamanlarda da Niğde sultanı . İki birader kâh birleşip , kâh ayrıldılar . İkinci Mehmet en hayali bir romanerya bile en geniş sergüzeşleri bir sinema şeridi gibi aksettirebilecek bir tip . (6) Biraderi Ali bey de bazan vali, bazan müstakıl , bazan Mısırlılara tabi , bazan Osmanlılarla mücadil , nihayet nerede ve nasıl öldüğü bilinemiyerek meçhulâta karışıp gitti . (7) İki üç defa zaptedip , iki üç defa kaybettiği Niğdeden ona karanlık bir akibet nasipmiş , fakat ondan Niğdeye aydınlık bir abide kaldı !

Daha sonraları Ali beyin birader zadesi İbrahim beyin evlâtları olan Pir Ahmetle Kasım bey , Alâettin tepesi yamacına „Sungur“ camiini mimari bir bedia halinde hediye eden bu iki birader de çalkantılı hayatlarile Niğdeyi dahi çalkalayıp durdular .

871 de Fatih sultan Mehmet Karamanlıların merkezi olan Konyayı alınca İbrahim beyin yedi oğlu vardı . Bunlardan üçü Fatih'e dehalet , biri de vefat etti . Ortada İshak , Pir Ahmet , ve Kasım beyler kalmıştı . Bu İshak bey bir cariyeden doğma idi . Diğer altı kardeş ise Osmanlı hükümdarı Muradınaninin hemşiresinden

doğmuşlardı . Lâkin siz Karaman hanedanındaki kine bakın . İhtiyar İbrahim bey ana cihetinden Osmanlı hanedanına mensup altı oğlunu feda ederek Karaman tahtını cariye zade İshak beye bırakmak istedi !

Diğer altı şehzade de bunun üzerine ittifak ederek pederleri aleyhine yürüdüler ; ve pederlerini Konyada muhasara eylediler . Zavallı İbrahim bey başka bir kaleye firar etti , fakat çok ihtiyardı . Evlâtlarının isyanı da yüreğine inmiş olacak ki iltica ettiği kaleye girerken vefat eyledi : Saltanat kavgalarının ne cilveleri var !

Pederinin kararına istinat ederek Karaman tahtına İshak bey geçmek istedi , lâkin Pir Ahmet daha kurnaz çıktı . İshak bey de gidip Uzun Hasana iltica etti . Uzun Hasan İshaka yardımında bulundu . Karamana gelerek Pir Ahmedî mağlup , İshakı iclas eyledi . Bunun üzerine Pir Ahmet te Fatihten istimdat etti . Bu sefer de İshak bey mağlûben Uzun Hasana iltica ve Pir Ahmet tekrar karamana sahip oldu : İki biraderin " tahtıravallı " oynaması !

Fakat Fatih'in o lûtfuna mukabil Pir Ahmet Osmanlı padişahına çok geçmeden isyan etti . Fatih bir ordu sevk ile Pir Ahmedî mağlup ve konyayı zaptıyladı . Pir Ahmet bu inhizamdan sonra Niğdeye çekildi . Diğer biraderi kasım bey de Ermenak taraflarında Osmanlılarla mücadele etmiş ve mağlup olmuştu . O da Niğdeye gitti . İki birader , Niğdede müştereken hükûmet sürmeğe beşladılar . (8) Bu iştiraktan Sungur camii tevellüt etti .

Lâkin ne olsa Fatih müthiş bir tehlike idi , ona karşı Uzun

Hasan'ın ittifak ve muavenetini celp için Pir Ahmet Uzun Hasana gitti . Avdetinde biraderi kasım kendisine Silifke kalesini teklif eyledi . Pir Ahmet Ermenakı tercih etti . Orada Fatih'in veziri meşhur gedik Ahmet paşa ile harplere başladı . Paşa Pir Ahmetten Ermenakı aldı . O diğer bir kaleye iltica etti . Ahmet paşa orayı da muhasara ediyor , kaleyi zapteyliyor , Pir Ahmedin bütün evlâdü ayalini esir ediyor .. Bütün bunları Pir Ahmet hakim bir mevkiden bizzat seyretmektedir . Manzaraya dayanamıyor , bulunduğu sarp yerden kendini aşağı atıyor . Fakat harûkulâde bir tesadüfle ölmüyor . Tarsusa geliyor . Bir sene sonra , şüphesiz Osmanlılara karşı yeni bir müttefik aramak için Surye taraflarına gidiyor . Fakat Şam hudutlarında mihnet ve sefalet içinde dağdağalı hayatına veda ediyor . (9) Bunun da Ali bey gibi mezarının nerede olduğu belli değil . Hatır oğlunun da mezarı yok . Anlaşılan Niğdede tekinlik var : Orada beylik yapanlar ölürken bir kabir bile bulamıyorlar !

Sonu gelecek nushada

İsmail Habip

Ele geçmiş sahifeler :

Bahtiyarlık

[Kemalettin Kâminin geçen nushamızda vadettiğimiz bu hiç
intişar etmemiş şirini ince bir bedia halinde karilerimize takdim
ediyoruz .]

*Dün bir tebessümdü yar dudağında ,
Şimdi bir hanım kız gelin çağında ,
Çırpınıp duruyor daim ağında
Gönül ki zül fünün teline geçti .*

*
* *

*Gelmeden idemez gül vakti hulul
Onsuz bağlar ölü , bağçalar melul ,
O ki saçlarında eserken eylul
Turnalarla gurbet eline geçti .*

*
* *

*Sormadı niyyeti , saymadı « and » ı ,
Diyemem kalbinin korunda yandı ,
Başının üstünde döndü dolandı
Altın kemer oldu beline geçti !*

K. Kâmi

Halk edebiyatından tettebbüler :

İzzet Efendi conku

—3—

Yeniçerilere ait manzumeler

Conk sahibi İzzet efendinin Yeniçerilerin ilgasına ait iki manzumesi tarihen çok mühimdir . Tarihlerimizde «Vaka'i Hayriye » denen Yeniçerilerin ilga ve mahvedilmesindeki bütün şerifi bilahere dalkavuk müverrihler hep padişaha hasretmişlerdi .

Halbuki o müthiş hadise ve o kanlı müveffekiyet padişahın ziyade muhitin müsait olmasile başarıldı . Yoksa padişah o azemetli kararı vermekte çok müterettitti . Lâkin vüzera , ulema , asker, halk herkes Yeniçerilerin ortadan kaldırılmasına şiddetle taraftar olunea padişah ta o işe çeşaret edebildi .

Bu hakikatı İzzet Ef. Conkındaki manzumeden dahi anlıyoruz :

Cem olup erkânı devlet kıldı
akdi meşveret
Hanei Fetvapenahi oldu Şu-
ranın yeri

Bahsedüp Ayati Fırkaniyyeden
âlamı din
Diglediler cankulağıle sunufi
askeri .

Canü baş ile kodu imza ricali
saltanat
Arz olundukta rikâbı kâmyabe
mahzarı .

İttifak etti ugru dinde ser ver-
meğe
Hacıbektaş Veli ocağının ser-
verleri .

İşte böyle herkes Yeniçerilere karşı ittifak ediyor , hem de :

Ahdü misak eylediler dönme-
mek üzere geri .

Padişah bakıyor ki herkes hazır :

Bendegânında görünce padişah
bu gayreti
Herbiri oldu duayı zallı hak-
kın mazharı !

Yani o muazzam vakada padişahın muhiti sürüklediğini değil , bilâkis muhitin padişahı sürüklediğini bu manzume ile de anlıyoruz.

İkinci manzume daha mühim . « Zemmiyyei Yeniçeriyen » serlevhalı bu manzume artık ismini tasrihten çekinmiyen İzzet ef. nin vaktile Yeniçerilere bir tarih yazdığını , fakat tarihinin reddedildiğini , bu yüzden şairin kızgın olduğunu anlıyoruz :

Bagıyandan kıldı istirdat hak
tarihini

Nail oldu medhine sair sunufu
askeri .

Müslüman olsaydılar tarihini
redetmeyüp

Anlar olurlardı ceysi müsliminin mazharı .

At meydanında Yeniçerilerin yaptığı içtimat tasvirinden sonra gösterdikleri tугyani anlatıyor :

Bastılar Aga kapusun olmayız
asker deyu .

Sureti me'lufe üzre eyleyüp
garetleri .

Kastedüp Agaların idame bet
peymaneler

Döndüler adetleri üzre yine
sözden geri .

Bastı Babıasefiyi bir sürü yağ-
magiran

Gitti Sadrı azamın herneyse
zibü ziveri .

Yeniçerileri tenkil için teşekkül iden cemiyete kimler dahildi ? Şair bunların isimlerini birer birer zikrediyor . Bu esamiyi öğrenmekliğimiz tarihen mühimdir :

Miri Arif , miri Yahya , miri
Rahmi cemolup

Miri Kadri , miri Tahir anda
buldu Caferi .

Geldi Sadullah , Hamdullah
efendiler dahi ..

Bu cemiyete manzume sahibi İzzet ef. dahi dahil imiş:

Müznebü bedkâr isem de rahm-
edüp Hak züllüme

Gördü ol cemiyete şayeste
ab di ahkari

Yeniçerileri tenkil eden sadık askerler kimlerdi ? bun-

ları da öğreniyoruz :

Humbura ocağını Allah ber-
hudar ide

Anları gördükce şahın patladı
düşmanları .

Cemolup Tersaneli keştii dinü
devlete

Saçtı ateş acılı güller gibi
Bostaniyan

İşte ancak bundan sonradır ki Mahmudu Sani « Sancağı şerif » i alıp meydana çıkabildi :

Eyledi teşrif hey'etle Emirül-
müminin
Sineye gülgünce veş aldı livayı
ahdarı .

Yeniçerilik eskiliğin timsali idi . Onun yıkılmasiledir ki yeniliğe başlayabildik . Lâkin o ocak ondan iki yüz sene evvel yıkılmalı idi . Bu tarihî hakikatı Şair de pek âlâ görmüş :

Farz idi lânet ocaga iki yüz
yıldanberi !

Yeniçeriler neler ve neler yapmamışlardı ?

tahtı şevketten sekiz şahı ci-
hanı halledüp
Kırdı mevlâ sairine bugyeden
zalimleri .

Bu sekiz padişahın isimleri şunlardır :

Gitti cevri gadrile üç tane
Sultan Mustafa
Şerbeti camı şahadet ile kapdı
lebleri .

Ahmet , İbrahim , Mehmet ,
hem de Oşmanü Selim

Maarif Cemiyetinin

ikinci umumî ictimai

VE

Yeni faaliyetler

Geçen sene Adana meb'usu ve Halk Fırkası müfettişi Hilmi Bf. nin davetleriyle yapılan ilk umumî ictima neticesinde Türk Maarif Cemiyetinin Adana şubesi tesekkül etmiş ve Cemiyet mümessilliğine ittifakla kimyager Rifat Bf. intihap olunmuştu .

Cemiyetin ikinci umumî ictimai da geçen hafta çarşamba günü yine Türk Ocağı salonunda yapıldı . Daveti Vali Vehbi Bf. Yapmışlardı . Herkes icabet etti . Salon tamamen dolmuştu .

Vali Bf. İftitahî bir nutukla ve çok selis bir ifade ile maksadı ictimai izah buyurdular .

Ondan sonra Maarif emini İsmail Habip B. Cemiyetin yapacağı işler ve gidilmesi

Halolundular cihan olmuşken
fermanberi.

Şair vak'ai hayriyeye «Gazayı ekber» terkiğini tarih düşürüyor :

Yazdı İzzet bendesi vasfı gazayı ekberi .

ELİF. HA

lâzım gelen hedefler hakkında bir nutuk irat eyledi .

Ondan sonra da Cemiyet mümessili Rifat Bf. Cemiyetin bir senelik mesaisini izah buyurdular . Orta mektep talebelerinden kimsesiz yirmi beş çocuk bütün tahsil senesi zarfında Cemiyet tarafından iâşe , ibate edilmişler , hepsine elbise , potin ve çamaşır verilmiştir .

ictimaa riyaset buyuran Vali Bf. hazurunu taahhüdât için imzaye davet buyurdular. Herkes tevzi edilen kâğıtlara senevî taahhüdünü imza etti. Derhâl binlerce liralık taahhüdât yapıldı .

Cemiyet teşkilâtını tevsi için müzakerat ta yapılarak geç vakit ictimaa nihayet verildi .

Sahifelerimizin müsaadesizliği dolayisile fazla tafsilât veremediğimiz bu ictima hakkında bu çok hayırlı Cemiyeti şevku şetaretle yükseltmeğe ahteden muhterem Adanalıları hararetle tebrik eder ve Cemiyete meşkur muvaffakiyetler temenni ederiz.

Memleket Şiirleri :

Niğdenin Kaya ardı deresi

(Niğdeli muallim Hakkı Hocanın bazı şiirlerinden evvelce mecmuamızda bahsetmiştik . Onun mecmuai eş'arından yokardaki şiirin bir kısmını da , Niğde makalesi münasebetile dercediyoruz .)

*İşte firdevsi berin , sâf sema altında
Nuru seyyâl gibi abı musaffa derenin .
Akıyor payını bus eyleyerek meşcerenin
Misli yok bir daha şeffâf sema altında ,*

*
* *

*Dere baştan başa yekpare zümürüttendir ,
Kayadan rizeî elmâs gibi su çağlar ,
İki yandan anı aguşuna almış dağlar
Bu güzel lâne hüzel kuşlara hoş meskendir .*

*
* *

*Dağda keklîker oter , bağda hezarân hezar
Su kenarında eder buse leali eşcar .
Negamatile tuyurun dereler pür ahenk .*

M. Hakkı

Bozlaklarımız...

Oğuzun torunu Beğböğrek

— 4 —

—(Mabat)—

— Evladım zinhar gitme!
O kanlı seyir eksik olsun on
senedir elli genç kafası kopa-
ran o kızıl yılanı hiç görme
sana izin vermem der . Şah -
zade validesi yerinde olan bu
şefkatli kadına teşekkür ede-
rek :

— Büyüğünü bilmeyen Al-
lahını bilmez . . . Peki . De-
yerek itaatkâr bir vaziyetle
söze nihayet verir .

Uykuya yatar fakat dışarda
hala maşalalarla dolaşan şen-
likciler ilânlarına devam edi-
yordu ;

— İlk Sihir Orta Si-
hia Son Sihir

Sabah olur Halk : Fevç ,
fevç memleketin en geniş ala-
nına toplanıyordu . .

Bey Böyrek : Pek merak
ettiği bu mübarezeyi mutlaka
görmek istiyordu . Dayana -
madı , müsabaka meydanına
doğru yürüdü . . Ve alana
vasıl'oldu . . .

Genç ne yabancı olduğu
için halkın arasına sokulmak
istemedi , ahalinin şark tara-
fında tenhada kalan bir binek
taşı gördü ve onun üstüne
oturdu . .

Bütün ahali de bir heyecan
başladı . Seyirciler acınarak

bu gence oradan kalkmasını
işaret ediyordu .

Beğböyrek : Bu fazla dik-
kat ve heyecana hiç bir mana
veremiyordu ?

Meğer Oğuzun oğlu : Beğ-
böyrek ; çok tehlikeli bir
yere oturmuştu ? Üstüne çı-
kıp oturduğu o binek taşı
kız ile mücadeleyi kabul ede-
cek fedailere , meydan oku -
yanlara mahsus bir yerdı ; .

Penceresinde rakip gözeden
Akkavak kızı bunu görür gör-
mez adamlarından birini ça-
ğırdı .

— Bakınız benimle müca -
dele edecek çocuk omu -
dur ?

Adamları koşa ' koşa Beğ
böğreğe gelerek : İşi anlatır-
lar ve yanlışlıkla oturduğu
yerden kalkmasını ihtar etti-
ler

Tesadüfün kendisine ayır -
dığı bu serancama serferu
etmeğe mecbur kalan , genç
bütün benlik ve mertliğile
cevap verdi :

— Evet , Akkavak kızını
devirecek ve alacak benim . .

Hizmetçiler : Bu Ay par-
çası gibi delikanlıya acınarak
eyvah . . . Dediler ve dönerek

meseleyi harfı harfına anlat-
tılar ; . .

Kız da bu gence acıdı ve
tekrar olarak :

— İlk söz . . Orta söz . .
Son söz . . . meydandan çe-
kilsin . . . Diye haber gön-
derdi .

Fakat CeğBöğrek bu ha-
bere de aksi cevap verdi :

— İlk söz . . . Oata söz . .
Son söz . . . Ben Akkavak
kızını alacağım . dedi .

Bunun üzerine her sene kızın
mücadele ettiği meydan inle-
di : Yazık . . . Demir kapu
açıldı . Kuzguni! siyah (Ya-
ğız) Ata binmiş olan Akkavak
kızı Yıldırım sür'atile halkı
dağıtıp BeğBöğreğin karşı-
sına dikildi ? . . . Ve yüksek
sesle hitap etti ? . . .

— Ey yiğit ; ; . . Benimle
mübareze edecek çocuk sen-
misin ? . . .

— Evet o yiğit benim . . .
Bunun üzerine kız bir nara
attı . Meydan açıldı ; bütün
seyircilerin kalplerine sızı
girdi .

İlk hamleyi Akkavak kız
yaptı , BeğBöğrek bu ham-
leyi bir güs darbesile defetti ;
İkinci hamle ğine kız tarafın-
dan ok ile ifa edildi , Şeh-
zade buna da kalkanile mu-
kabele ederek akim biraktı ..

O sırada ahırdan yularını
koparan (Benli boz) tayı
kişneyerek imdada yetişti ve
Hızır yadigârı olduğunu gös-
terdi ;

BeğBöğrek : Derhal atına

bindi , ve kendi sırası olan
hamleyi yaptı (Alkışlar ara-
sında) kızı atından yere yu-
varladı . . . Kız tekrar müda-
faya yeltenirken ikinci bir
gürz yidi ve bu defa baygın
bir halde yere serildi . . .

Bu galibiyet bütün mem-
leket halkını meserretlere gark
etti . . . Dualar afakı tuttu . .

Kız ayılır ayılmaz : Gencin
boynuna sarıldı ve :

— Siz artık benim erim -
siniz emrinize munkadım efen-
dim . . . Dedi ,

BeğBöğrek ona cevap ver-
di :

— Ben yolcuym , ve ev-
lenecek kadar da adam deĝi-
lim . Bana yalnız galibiyet
lazımdır . .

Fakat senelerden beri ha-
zırlanmış bir mukavele var ,
Kız galibin olacak işte bu
anane yüzünden Akkavak kı-
zını kabul etmeğe mecbur
olarak peki dedi ve ilave
etti :

— Amma ben nerede , sen
orada . . .

Kız da buna karşı emrine
amede olduğunu bildirdi ;

Birkaç ay beraberce orada
kaldılar ve bir bahar zamanı
BeğBöğreğin memleketi olan
(Kızıl alana) daĝru yola
revan oldular . . .

Günlerce at üstünde gice
gündüz yollarına devam etti-
ler , ilk obayı gördüler . . .

Bütün ahali karalar geymiş,
yurdu matem bürümüş .

Artık BeğBöğrek şaşkın

bir halde karşısında mazlum,
mazlum duran kendi soyuđan
oralı bir geline atfı nazarla sazını
çıkardı ve řu türküyü okuma-
ğa başladı :

*Kızıl alan karalanmış ,
Ağca Ceyran yaralanmış.
Niçin kızlar yas bağlamış?
Söyle gelin bana söyle :..*

*Ouklarda su kalmamış ,
Kiraz dudaklar kavlamış,
Ocaklar neden yanmamış?
Niçin ölmez bülbül söyle?..*

*Hani Ayhanın ünleri ?
Av bağçası , Has gülleri?
BeğBöğreğın nerde yeri ?
Kalan , ölenleri söyle ?..*

Bu hazin türküye gelin :
Bir çam ağacına dayanarak
cevap verdi . .

*Kökü çöktü Aşiretin ,
Ceyranlar çekmez gayretin,
Kızlar çekecek hoyratın,..
Beyim (Ayhan)umuz öldü!..*

*Oluklar kurudu baştan ,
Dudaklar moruldu pustan.
Ocaklar yıkıldı kıştan ,
Ulu Oğuzumuz öldü ! . .*

*Ayhan topraklara girdi .
Bağlarda Baykuş tünedi !
BeğBöğrek Gurbete gitti ,
Gönlümüze közler doldu!..*

Bunun üzerine BeğBöğrek
Akkavak kızına dönerek :

— Babam ölmüş. , . Aşiret
mateme gömülmüş ? dedi ve
üzengi urarak sur'atle Kızıl

İbretli fıkralar :

Nasıl beğendirmeli

Baba ile oğlu bir tane eşek-
leri olduğu için , ikisi birden
binip köyden şehre geliyor-
larmış. Yolda görenler homur-
danmaga başlamışlar :

— Vay insafsızlar vay, ikisi
birden zavallı eşege binmişler
hayvanın canı yok mu ?

— Haydi oğlum ikimiz de
inelim de řu insanların dilin-
den kurtulalım .

Bu sefer görenler de şöyle
 demiş :

— Vay aptallar vay , hem
eşekleri var , hem yayan yü-
rüyorlar .

— Haydi oğlum ben bine-
yim de sen yürü .

— Vay insafsız herif körpe
çocuđu kanter içinde yürütü-
yor da kendi sıkılmadan eşeğe
biniyor .

— Haydi oğlum sen bin de
ben yürüyeyim , artık bir di-
yecekleri kalmaz .

— Vay aptal baba vay, genç
çocuđu bindirmiş te kendi ak
sakalıla soluya soluya yürü-
yüp duruyor .

Bundan sonra babası oğluna
dönüp demiş ki .

— Oğlum görüyorsun yapa-
bileceğimiz dört hareket vardı,
hepsine de bir şey söylediler.
İnsan oğlu kulp takmak iste-
yince ne yapsan yaranamazsın!

alanın merkeznide, babasının
obasına dahil oldu .

- Sonu var -

A. Rıza

TERBİYE YAZILARI

Mekteplerde ahlâkî terbiye

— Geçen nushadan mabat—

- 2 -

5

1 - Arzettiğim tarzda ahlâkî organismi kuvvetlendirmek için birinci şart , sevgi ve saygıya dayanan hür inzibattır . Hür inzibat kuvvetli kanaat , aydın kavrayıştan doğan istekli inkiyade istinat eder . Zecrî tazyikle hetero-determination (1) yerine idrak ve kanaattan doğan autode-termination istiyoruz .

Ahlakî kanaatlar mantıkî teessürî (hissî) hatta iradîdir de. Hayatta kendi kendini idare edecek ahlâkî düsturları bütün mahiyetile anladığı için mantıkî , muallimin ustalıklı telkinleri sayesinde ahlâkî kıymet ve düsturları sevdikleri için teessürî; düsturları istekle hayatta tatbik ettikleri için de iradedir . Aca-ba bunları ne suretle tahakkuk ettirebiliriz ;

2 — Mantıkî kanaatlar aşılama için Kant'ın tavsiye, Foerster'in tatbik ettiği yaşanmış ve ya muhayyel günün tecrübe ve şe'niyetlerine dayanan metoduna muraçaat edebiliriz . Şüphesiz tercihan mektep hayatının arz ede-

(1) Heteronomis — Bir fert ve ya cemiyetin hariçten alınan her hangi bir kanuna inkiyat etmesi demektir .

ceği fırsat ve şe'niyetlerden istifade edeceğimiz , fakat derhâl şurasını işaret edelim . Mutlaka hadise beklemek te doğru olamaz , icabında muhayyel hikâyelerden de istifade edilecektir . Nakledeceğimiz hikâyeler çocuğun ruhî ahvaline ve telkin etmek istediğimiz ahlâkî kıymet ve ideale mutabık olmalıdır .

3 — Teessürî [hissî] kanaatlar başkalarının bize , bizim başkalarına karşı izhar ettiğimiz temayülleri tetkik etmekten doğar . Z. Z. Rousseau çocuklara beşeriyetin sefalet manzaralarını arz etmemizi tavsiye ediyor . Pestalozzi , ye göre çocuklar Ana Baba ve muallimlerinin kendilerine karşı besledikleri şefkat ve muhabbet duygularını anlar , takdir ederler ; bu hal çocukları başkalarına karşı eyilikle mukabeleye davet eder . Bu hususta Leonard ve Gertruda'da çok güzel muhayyel , Pestalozzi, nin idare ettiği müesserelerde de canlı misallar bulabiliriz .

4 — İradî kanaatlar. Çocuk anlayıp sevdiklerini aynı zamanda hayatında tatbik etmelidir .

Çocuk ahlâkî kıymet ve

kanaatlarıyla amel etmek suretiyle müsbet itiyatlar kazanır , fazilet sahibi olur . Bunun için çocuğa iradî temrinler yaptırılmaz icabeder . Çocuk ahlâkî kıymetler hakkında kuvvetli kanaat edindikten sonra muhiti imkânlarla göre talebe , çocuk, gençlik şuurunun kahramanlık hissine muracaat ederiz . Burada kahramanlıktan şuurumuzun tayin ettiği ideal kıymetlerin zaferle tahakkuku için nefsimize tahakküm ve kalibiyetimizi anlarız . Anın için ahlâkî kahramanlıkların zirve ve şahikasını milli terbiye temsil etmektedir . Kahramanlığa teşvikle milli terbiyede bulunmak , bazı kozmopolitlerin iddia ettikleri gibi , katiyen vahşet demek değildir . Vahşi olan insiyaklarına tabi kalanlar , kahramanlar da onlara hakim olanlardır . İrade temrinleri şahsiyetin inkişafına da yardım eder . Gençliği şahsiyetlerinin tekamüllerinde doğrudan doğruya amel kılmak için : a (utoobservation bizatihi müşahede b) outocritique bizatihi tenkid C) outo-creation bizatihi ibda) vetirelerinden istifade edebiliriz , Tedricî temrinlerle talebeyi kendini idareye alıştırmalı, serbest hayatla sert hayata hazırlanmalıyız . Bunun için de self-governement ve hür inzibat sistemini muhiti imkânlarla

telif ederek ihtimamla tatbik etmeliyiz . (1)

Buraya kadar arzettiğim mezkûr düsturları aceba nasıl tatbik edebiliriz . Bu suale atideki şeraiti derç etmekle cevap vermeye çalışacağım .

1 Sınıf mümessillerinin yardımıyla mektebin ahlâkî cephelerinin idaresi en muktedir muallimlerin uhdelerine ve rilmeli . (2)

2 — Ahlâkî cepheleri idare edecek olan muallimlerin konferans , tatbikat , neşriyat , seyahat , hususî müesseselerle en iyi usul ve prosedeler üzerinde tenvir edilmesi icap eder. İdareci muallimlerin bilumum ahlâkî prensip ve usulleri tanımaları zaruridir, fakat bu kadar kâfi değildir. Muallimlerin tatbikiyle mukellef buldukları ahlâkî düstruları candan sevmeleri , takdir etmeleri de lâzımdır . Ahlâkî düsturları sevmeyen sevdiremez , benimsemeyen benimsetemez . Ahlâkî terbiyede bulunacak olanların halûk ve seciyeli olmaları zaruridir .

3 — Sınıf talebesini asgarî

1 Memleketimizde self-governement sistemini en şurlu bir tarzda tatbika muvaffak olan güzide terbiyecilerimizden Kayseri köy M. M. müdürü Murat Alp B. olmuştur .
E. H.

2 Bu tarz Romanya'da kanun ve talimatla teyid edilmiştir .
E. H.

hadde indirmek , idareci muallimin temas saatlarını azami derecede çoğaltmak muvafık olur . Bu suretle idareci muallim talebesinin hususiyetlerini daha iyi tanır, tatbik ettiği metot ve prosedelerin ne derece müessir olduğunu kavrar .

4 — İdareci muallim vazifesinde muyaffak oluyorsa aynı zümre ve ya sınıfı diğer sınıflarda da idare etmelidir . Bu tarzda harekt bir çok cihetlerden hem muallim hem de talebenin lehinedir .

5 — İdare ve talim hey'eti tarafından tatbik edilen inzi-bat ve terbiye sistemi aynı olmalıdır . Mütenakız tedbir ve telkinler talebenin maneviyatını sarsar . Anın için müdürlüğün idaresi altında toplanmalar olmalı, yapılacak işler , tatbik edilecek usul ve prosedeler karara bağlanmalı , zaman zaman toplanmalarda tatbik edilen usul , prosede ve neticeleri tatbik ve münakaşa edilmelidir .

6 — Mektebin ahlâkî cep-helerinin idaresini munhasıran idareci muallimlere bırakmak doğru olamaz . Mektebin müdür ve bilumum muallilerinin fırsat düştükçe ahlâkî telkinlerde bulunmaları, meşhudatı kaydederek idareci muallimlere vermeleri muvafık olur . Terbiye ve tedris sistemimizi nasıl millileştirip demokratlaştırdıkça aynı

zamanda ahlâkileştirmek zarureti karşısındayız . « Demokratik terbiye aynı zamanda ahlâkî terbiye demektir . » O. Glöckel . Mekteplerimizde ahlâkiyat için ayrıca saat , müsahebe zamanları tahsisine kat'i lüzüm var. Bilhassa idareci muallim bu işle doğru - dan doğruya alâkadar olacak, meşhudatını muntazaman kaydedecek , haftada bir saat olsun günün hadise ve şeni yetlerinden münasip bir mevzu üzerinde çocuklarla münakaşa ederek ahlâkî telkinatta bulunacaktır . Ahlâkî terbiyede ahlâkî idelale göre iradi temrinlerle talebelere müsbet itiyatlar kazandırmaya çalışacağız . Bilhassa gençleri kendi kendilerini idareye alıştıracacağız . Bunun için de : « Talebe mümkün mertebe geniş bir surette mektep hayatına iştirak ettirilmelidir . » Talebeler kendi kendilerini kontrola da alıştılacaktır . Bunun için de şahsî karneler ihdas edilmeli , talebeler buraya iyi bir itiyat kazanmak için nasıl çalıştıklarını ne gibi engellerle karşılaştıklarını , ne gibi imkânlarla tevessül ederek muvaffak olduklarını bilhassa idareci hocasından öğrendikleri ahlâkî kıymet ve düsturları tatbikte geçirdikleri tecrübelerin safha ve neticelerini kaydedeceklerdir . Psikamaliz ve tecrübî ruhiyatın

en son mutalaalarına göre ahlâkî terbiyede muvaffakiyetin mühim bir kısmını talebelerin ferdiyat ve şahsiyetlerini eyice teşhise medyundur . Talebeleri eyice teşhis edebilmek için onları resmî ve gayri resmî zamanlarda uzun müddet müşahede ve tetkik etmemize şiddetli ihtiyaç vardır . (1) Her talebenin sıhhi bir cüzdaniyle ruhiyat ve idareci muallim tarafından doldurulmuş bir de « Psikolojik fiş » i bulunmalıdır . Ferdiyat ve şahsiyetin tetkiki hususunda nazari ve amelî bir rehberle şiddetli ihtiyaç var . (Bilhassa Ecnebi lisanı bilmeyenlere) (11) İdareci muallimler en azdan ayda bir defa olsun müdürün riyasetinde toplanmalı , tatbik ettikleri usul ve prosedeler üzerinde görüşmeli , ileri için müşterek kararlar almalıdır . İdareci muallimlerin müzakere ve kararları ayrı bir dosyada huzfedilmedir . Mektebin manevî cephesinden müdür ve muallimler müştereken mes'uldurlar . Her muallim her şeyden evvel bir terbiyecidir . Ahlâkî terbiye işini yalnız idareci muallimlerle müdür uhdesine

(1) Bu hususta arzu edenler Lasursky metodu hakkındaki mekalemi okuyabilirler (Yeni Fikir)

(11) Bu mevzu üzerinde bir bröşür hazırlamaktayım , E. H.

bırakmayıp el birliğile başarmak zarureti vardır . Yarınki mukadderatımız yetiştirmekte olduğumuz gençliğin seciyesine göre taayyun edecektir . Ann için ahlâkî cephelerle daha geniş mikyasta alâkadar , azimkâr , idealist ve fedakâr olalım .

Niğde : Eyup Hamdi

İbretli fıkralar :

Bugdayın nasihatı

Malumya en mübarek mahsul bugdaydır . Bugday bir gün hacca gitmeğe kalkmış Yerine Siyezi vekil bırakmış . Siyez sormuş :

— Vekâletim ne derecedir ?

— Kül pidesi olursun, pek sıkıya gelirsene sulu çorba filân da olursun .

— Ya benden börek, baklava filân da yapmâk isterlerse , .

Bugday manidar bir surette gulerek demiş ki :

— Yook, o kadar ileri gitme, sonra koparsın !

Şiir :

Benden Bana

Ufukta son kızıl akisler erir ,
Akşamın geceye gömülmesidir .
Seyrine daldığım manzara , şair !

* *
*

Bahtına gözünden yaş döküyorsun ,
Kederli kederli ve uzun uzun
Neden bakıyorsun yollara , şair ?

* *
*

saçların yayılmış esen rüzgâra ,
Kalbin gömülüyor hatıralara :
Hasretsin bir uzak diyara , şair !

* *
*

Curbeti içtikçe yandın içinden ,
Teselli dilerken , neşe dilerken
Atılmış gibisin kenara , şair !

Hamdi Gökalp

Selânik Bankası

Rubu asırlık

Türk Anonim Şirketi

Merkezi : İstanbul

Şubeleri : Adana , Mersin , Samsun , İzmir , İstanbul , Galata
Selânik , Kavala

Tasarruf sandığı

Yüzde beş faiz verir

Kambiyo muamelâtı pek vasidir

Telgraf adresi : SALONIKBANK

Hilâl kırtasiye

mağazası

Saat kulesi dibinde

Bedri beyin kütüphanesi

Her nevi kırtasiye levazımı ile her çeşit kitabı
orada bulursunuz

İsmail Habip beyin

“ Teceddüt edebiyatı „ tarihile

Neler dediler ?

namındaki kitap orada satılır